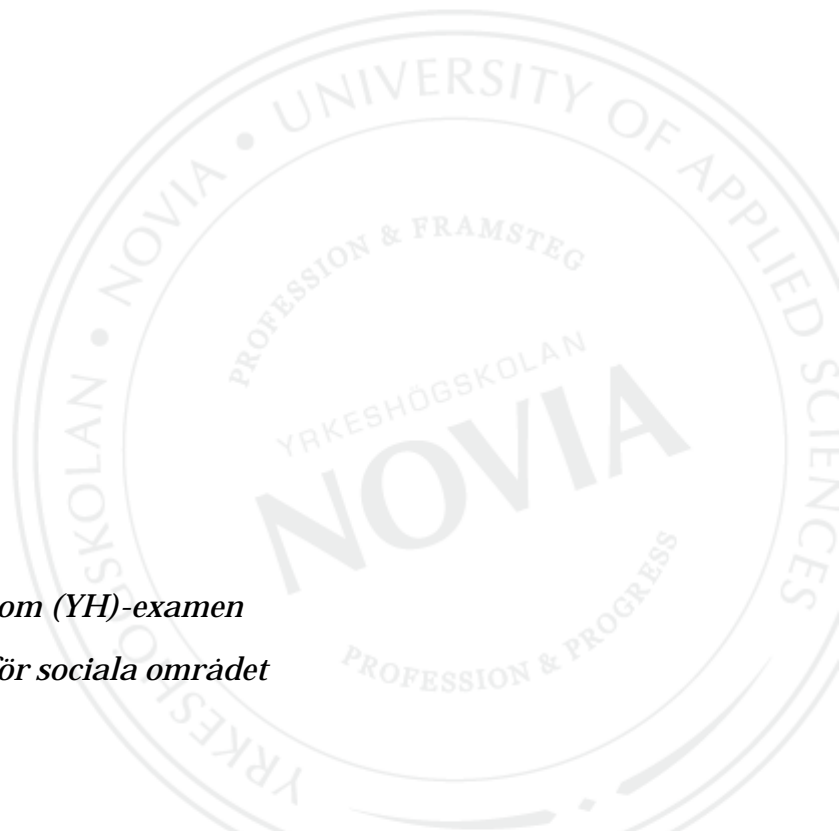

Andlighet som resurs i diakonens arbete

Hanna Byskata

*Examensarbete för socionom (YH)-examen
Utbildningsprogrammet för sociala området
Åbo 2011*

EXAMENSARBETE

Författare: Hanna Byskata

Utbildningsprogram och ort: Sociala området, Åbo

Inriktningsalternativ/Fördjupning: Kyrkans arbete

Handledare: Henrica Lindholm

Titel: Andlighet som resurs i diakonens arbete

Datum: 31.01.2011

Sidantal: 26

Bilagor: -

Sammanfattning

Detta examensarbete behandlar andlighet i förhållande till diakoni och arbetets syfte är att beskriva andlighetens betydelse för diakonens arbete. De frågeställningar som arbetet utgår från är: vad är kristen andlighet, hur kommer andligheten till uttryck i diakonens arbete och hur kan diakonen bemöta människors andliga behov? Arbetet baserar sig på litteraturstudier med både religionsvetenskapliga och teologiska källor. Den teoretiska referensramen tar bland annat upp den kristna människo- och gudssynen och hur den påverkar både den enskilda människan samt människan som del av en gemenskap.

Andligheten betyder för diakonen en resurs som ger stöd för ett kärleksfullt förhållningssätt i arbetet att bemöta människor i olika livssituationer. Kristen andlighet är att söka gemenskap med Gud i bön och gemenskap genom Jesus Kristus som förebild. Diakonens uttryck för andlighet kommer fram både genom diakonens närvaro och hur diakonen bemöter den enskilda människan: med omsorg och respekt. Bönen är ett redskap för diakonen i mötet med människan och tydliggör samarbetet med Gud. Andlighet är inget som kan eller ska tvingas fram från diakonen utan utgår alltid från Gud. Diakonen kan genom sitt förhållningssätt och med sin kunskap stödja människan att finna sin grundidentitet i Gud.

Språk: Svenska

Nyckelord: Kristen andlighet, bön, diakoni

BACHELOR'S THESIS

Author: Hanna Byskata

Degree Programme and place: Social Services, Turku

Specialization: Church work

Supervisors: Henrica Lindholm

Title: Spirituality as a resource in the diakonia work

Date 31.01.2011

Number of pages 26

Appendices -

Summary

This thesis examines the relationship between spirituality and diakonia. The purpose of this work is to describe the significance of spirituality in the work of the deacon. Central questions in the thesis are: What is Christian spirituality? How is this spirituality expressed in the deacon's work and how can the deacon meet the spiritual needs of the people? The thesis is based on literature studies with sources from both theology and the science of religion. The theoretical frame of reference discusses among other things the Christian view of man and of God, and how this view affects both the individual and the individual as part of a community.

Spirituality for the deacon is a resource that supports a loving approach when meeting people in different stages of life. Christian spirituality is to seek communion with God through Jesus Christ as a role model in prayer and fellowship. The deacon's spirituality is expressed both through his / her presence and by the way the deacon meets the individual: with care and respect. When meeting the individual, prayer is a tool used by the deacon to illustrate and clarify that he/she is a co-worker with God. The deacon's spirituality is never to be forced but always has its source in God. Through the deacon's knowledge, and by the way he/she approaches the individual, the deacon may support people in finding their core identity in God.

Language: Swedish

Key words: Christian spirituality, prayer,

diakonia

OPINNÄYTETYÖ

Tekijä: Hanna Byskata

Koulutusohjelma ja paikkakunta: Sosiaalia, Turku

Suuntautumisvaihtoehto: Diakoninen sosiaalityö

Ohjaajat: Henrica Lindholm

Nimike: Hengellisyys voimavarana diakonin työssä

Päivämäärä 31.01.2011

Sivumäärä 26

Liitteet-

Tiivistelmä

Tämä lopputyö käsittelee hengellisyyden suhdetta diakoniaan, ja työn tavoitteena on kuvata hengellisyyden merkitystä diakonin työssä. Työn keskeisiä kysymyksiä ovat: Mitä kristillinen hengellisyys on? Miten hengellisyys näkyy diakonin työssä ja miten diakonityöntekijä voi vastata ihmisten hengellisiin tarpeisiin? Työ perustuu teologisiin ja uskontotieteellisiin kirjallisuuslähteisiin. Teoreettisessa viitekehyksessä tarkastellaan muun muassa kristillistä ihmis- ja Jumalakuvaa, ja miten tämä kuva vaikuttaa yksilöön ja yksilöön osana yhteisöä.

Kun diakoni kohtaa työssään eri elämänvaiheissa olevia ihmisiä, hengellisyys on voimavara joka tukee rakastavaa suhtautumistapa. Kristillinen hengellisyys on yhteyden etsimistä Jumalaan Jeesuksen Kristuksen kautta, Jeesuksen ollessa esikuvana rukouksessa ja yhteisöllisyydessä. Diakonin hengellisyys ilmenee diakonin läsnäolon kautta, ja myös diakonin tavassa kohdata ihminen huolenpidolla ja kunnioituksella. Ihmisen kohtaamisessa rukous on diakonille väline joka selventää yhteistyötä Jumalan kanssa. Hengellisyys lähtee aina Jumalasta eikä diakonin tarvitse tai pidä sitä pakottaa. Diakoni voi suhtautumisensa ja tietonsa kautta tukea ihmistä löytämään perimmäisen identiteettinsä Jumalassa.

Kieli: Ruotsi

Avainsanat: Kristillinen hengellisyys, rukous, diakonia

Innehållsförteckning

1	Inledning	1
2	Grunderna i kristen tro	3
2.1	En helig, treenig Gud	3
2.2	Människan	4
2.3	Syndernas förlåtelse	5
3	Uttryck för kristen tro	7
3.1	Efterföljelse	7
3.2	Bön	8
3.3	Gemenskap	12
4	Diakoni och uttryck för andlighet	14
4.1	Diakoni, kyrkans uppgift	14
4.2	Diakonen och gemenskap	15
5	Avslutning	20
	Källförteckning	24

1 Inledning

Det finns ett stort intresse för andlighet i dagens föränderliga samhälle. I och med bättre kommunikationsmedel får människan allt mer information om sin omvärld, världen blir mindre. Samtidigt ger kommunikationsmedlen också mer intryck att sortera och mera information att behandla. Sekulariseringen och människans möjligheter att röra sig mellan olika kulturer ger henne ett nästan oändligt utbud med livsåskådningar och religioner. Andligheten uttrycker en människas längtan efter att fylla sina djupaste behov av trygghet, närhet, vänskap och kärlek. Den evangelisk- lutherska kyrkan har i Finland en speciell ställning och når genom diakonin och ungdomsarbetet många finländare. Diakonin är känd som kyrkans socialarbete och många uppskattar diakonin för den ekonomiska hjälp kyrkan ger åt dem som ingen annan hjälper. Men kyrkan har även ett speciellt budskap som kan förmedlas genom diakonin. Diakonin kan även erbjuda andligt stöd, en gemenskap som möter människans djupaste behov och längtan. Till diakonens yrkeskunnande hör kompetenser inom fyra områden. Dessa är kompetens inom diakonalt klientarbete, kunskap om kyrkans organisation, kompetens till samarbete mellan personalen i kyrkan samt samfunds- och samhällskompetens och kompetens inom andligt arbete.

Jag väljer att i detta examensarbete se närmare på vad den andliga kompetensen innebär för diakonen. Orsaken till att jag valt att se närmare på den andliga kompetensen är att jag upplever den som något som inte kommer fram så mycket i diakonens arbete. Ofta presenteras diakoni som samhällsarbete men jag vill veta mer om den andliga aspekten av arbetet och hur diakonen möter de andliga behov som finns hos dem hon/han möter inom diakonin. Andlighet handlar om existentiella frågor, om livssyn, vilket är något som berör alla människor. Livssynen påverkar också en människas människosyn och följdaktligen hur man bemöter andra människor. Speciellt inom omsorgsyrken och särskilt inom diakonin behöver det finnas en beredskap att möta, inte bara en människas materiella behov utan även de existentiella frågor och den längtan efter gemenskap som hon bär på.

Syftet med detta arbete är att beskriva andlighetens betydelse för diakonens arbete. De frågeställningar jag utgår från är: vad är kristen andlighet och hur tar sig andligheten i uttryck i diakonens arbete samt hur diakonen kan möta människans andliga behov?

Min förförståelse av ämnet är att diakonins andliga dimension är en viktig aspekt av arbetet. Utan den skulle diakonin inte finnas i den form den finns, den har sin utgångspunkt och sitt mål i den andliga verklighetsuppfattningen och hur den uttrycks. Inom diakonin räknar man med Gud och jobbar tillsammans med Gud. Gemenskapen med Gud och människor är central både i tron och i arbetet och den uttrycks och formas i själva gemenskapen och i bönen.

Arbetet är en litteraturstudie där jag främst använder mig av teologisk och religionspsykologisk litteratur. Orsakerna till att jag gör en litteraturstudie är för att kunna fördjupa mig i ämnet och för att en empirisk studie i detta skede kunde bli för omfattande. Litteraturen har jag främst fått genom bibliotekssökningar men även via internetsökningar, då främst evangelisk- lutherska kyrkans hemsidor. De nyckelord jag använt mig av är bön, andlighet, diakoni och gemenskap. Eftersom jag befinner mig i en kontext där majoriteten inte är insatt i den kristna tron presenterar jag först det grundläggande för den kristna tron. Det centrala idéinnehållet och uttrycket för tron hör samman men görs ändå skillnad på och därför har även jag presenterat dessa två i olika kapitel. Inom religionsvetenskapen används begreppet religion för att beskriva andlighet. Som blivande diakon med utgångspunkt i den kristna tron väljer jag att använda ordet andlighet. Diakonen har ett brett arbetsfält varav jag väljer att se på uttrycket för andlighet inom ramen för själavård. Jag berör även diakonens roll i gudstjänsten men går inte in på det desto djupare. Orsaken till att jag inte går in djupare i den rollen är att det kommer in på ämbetsfrågan vilket är en fråga som är relevant men som jag anser vara för stor för att ta upp i detta arbete.

2 Grunderna i kristen tro

I det sekulariserade samhället finns många olika religioner och livsåskådningar och människan kan plocka ihop från dem sin egen, privata gud. Bibeln, som är den kristna trons grundkälla, visar på en Gud som är verklig och närvarande oavsett var människan befinner sig. Bibelns Gud är inte privat men däremot personlig och erbjuder den gemenskap som människan längtar efter och behöver för att bli hel som människa.

2.1 En helig, treenig Gud

I den apostoliska trosbekännelsen, som sammanfattar de kristnas tro, bekänner de kristna tron på den treenige Guden. Fadern är skaparen och alla goda gåvors givare. Livet självt ses som en gåva och något gott från Skaparen, som ger livet och alla goda gåvor. Även personliga gåvor, familj och egendom räknas som gåvor från Gud. Sonen Jesus Kristus är Frälsaren som räddar människorna från det onda i världen och återupprättar gemenskapen med Gud. (Evangelisk-lutherska kyrkan i Finland (Ev.luth.) u.å., a);b)&c)) Titeln Kristus betecknar "Guds smordes messianska närvaro", på jorden (Rolheiser 1998, s.94). Jesus är Guds son, Gud som människa, som dog för människans synd för att sedan uppstå och befria människorna från synden, det som skiljer människan från Gud (Ev.luth 2000, s.38; Ev.luth u.å., b)&c)). Anden beskrivs som livgivaren för genom Guds Ande får människan liv och del i gemenskapen med Gud (Ev.luth. u.å., d)). Andens uppgift är att uppenbara Jesus Kristus för människorna och göra honom förståelig, för både den enskilda individen och för de kristna som kyrka (Aalen Leenderts 2005, s.64). Det är den helige Anden som gör att människan börjar älska Gud och sina medmänniskor (Ev.luth. 2000, s.49) Man inte kan skilja på de tre i olika personerna i Gud men man kan uppfatta dem på olika sätt, beroende på situation och andlig tradition (Aalen Leenderts 2005, s.310).

Gud beskrivs i Bibeln som en helig Gud. Pastorn och författaren Peter Halldorf menar att det är "Guds helighet som gör Gud till Gud", allt Gud är och gör har att göra med helighet. Heligheten är därför det viktigaste i förståelsen av Gud och vad Gud gör. Halldorf fortsätter med att förklara själva ordet helig och helighet. Helig betyder "åtskild" eller "avskild" men även "annorlunda". Det heliga säger nej till det som bryter ned, till synden

och ja till det som bygger upp. (Halldorf 2001, s.15-16& 20-21) Gud är, oberoende av människan (Kyrkostyrelsen 2004, s.7). En människa kan aldrig till fullo förstå eller beskriva Gud, Gud är bortom all beskrivning. Genom den helige Anden lever Kristus vidare i och bland människorna och Gud fortsätter att agera, att skapa nytt. (Ev.luth. u.å, b)&d)) Det är det som ordet nåd innebär, att det är Gud som verkar i människan och att hon inte kan eller behöva göra det själv (Halldorf 2001, s.26). I strategin för evangelisk-lutherska kyrkans barn- och ungdomsarbete står det att Guds kärlek ”berör, kallar och sänder”, den får människan att agera och sträcka sig ut mot och för andra människor (Kyrkostyrelsen 2004, s.7) ”Vi älskar därför att han först älskade oss”, står det i Johannes evangeliets fjärde kapitel, vers 19 (Nya Testamentet, enligt 1981 års översättning). Kärleken innebär att vara närvarande, att dela livet med andra och att bli älskade och att leva tillsammans med Gud (Kyrkostyrelsen 2004, s.7).

2.2 Människan

Både ur religionsvetenskaplig synvinkel och ur kristen synvinkel är människan en meningssökande varelse. Enligt vetenskapen är människan en biopsykosocial varelse som påverkas av miljö och uppväxt. Det är människan också enligt den kristna tron men hon ses även som en andlig varelse, vilket skiljer henne från djuren. Människan är medveten om sin existens och om att det finns liv och död och att hon själv ska dö någon gång. (Aalen Leenderts 2003, s.39-41&45) Människan söker på olika sätt förstå och hantera de stora existentiella frågorna i livet som t.ex. ”vad är meningen med mitt liv?” (Geels&Wikström 1999, s.14; Aalen Leenderts 2003, s.24). Människan är inte bara meningssökande utan även meningsskapande. Människan kan med hjälp av språket strukturera och göra tillvaron mer begriplig men språkets symbolfunktion ger också människan tillgång till en ny verklighet. (Aalen Leenderts 2003, s.41) Sociologerna Thomas Knoll och Ann- Katrin Witt menar att människan söker gemenskap för att få trygghet, närhet och kärlek. Samtidigt vill hon ha rätten att bestämma själv, att vara självständig. Människan söker en ”frihet i gemenskap, självständighet i trygghet”. (Knoll& Witt 2005, s.7-8)

Enligt den kristna tron är människans grundläggande identitet att hon är älskad av Gud (Aalen Leenderts 2005, s.29). Gud identifierar sig med människan. Gud blev själv människa i Jesus (Aalen Leenderts 2005, s.20; Rolheiser 1998, s.94-95). Jesus var en historisk person, en sann människa (Ev.luth. 2000, s.38-39). Han upplevde både dödsångest och rädsla att bli övergiven, han hade temperament och kunde bli arg och han kände och visade medlidande. Jesu förhållande till livet, Gud och människorna visar på vad ett sant barnskap, sann mänsklighet är. (Aalen Leenderts 2005, s.21-22) Aalen Leenderts hänvisar till att Jesus även undervisade om barnskap. Den vuxna människan ska inte bli ett barn utan *som ett barn*. Barnet ger modell för hur människan kan vara människa, skriver Aalen Leenderts med hänvisning till författaren, teologen och terapeuten Tommy Hellsten. Hellsten räknar (enligt Aalen Leenderts 2005) till barnegenskaper hos människan bl.a. tillit, förundran, renhet, livslust, livsmod, andlighet, sårbarhet och kontakt med egna känslor och behov. Det naturliga barnet kännetecknas också av ärlighet och öppenhet för sig själv och andra. Det i sin tur bildar ödmjukhet vilket ger möjligheten att ta emot och ge vidare det som Gud skapat och ger såsom kärlek, tillit, medkänsla, barmhärtighet och uppriktighet. (Aalen Leenderts 2005, s.15-19) Samtidigt var Jesus som Guds son annorlunda, "Guds helige", han var utan synd och där skiljer sig Jesus från människan (Aalen Leenderts 2005; s.23, Halldorf 2001, s.23).

2.3 Syndernas förlåtelse

Inom sociologin speglas begreppet gemenskap i dagens samhälle i den "förlorade gemenskapen", en enligt mig intressant spegling som kan hänvisas till den kristna trons grund (Knoll&Witt 2005, s.62). Gemenskapen mellan Gud och människan blev, enligt den kristna tron, bruten i och med att de första människorna, Adam och Eva, valde att få kunskapen om gott och ont. Därmed valde de bort relationen till Gud, eftersom inget ont kan finnas i Gud. Den grundläggande synden, den s.k. arvssynden är att människan vänt sig bort från Gud. Synd betyder att "missa målet" och handlar om att när människans relation till Gud stördes så stördes både människans Gudsbild och självbild. Det här är enligt den kristna tron något som omfattar hela mänskligheten. Människan är enligt den kristna tron därför syndig alltifrån födseln p.g.a. detta s.k. syndafall. Men för att Gud älskar människan satte Gud en plan i verket för att rädda människan och återupprätta

gemenskapen. (Aalen Leenderts 2005, s.24-25) Kristendomens centrala mysterium finns i inkarnationen. Ordet inkarnation betyder *i kroppen* och härstammar från det latinska ordet *carnus* som betyder kött. (Rolheiser 1998, s.89&93)

Kärnan i evangeliet, budskapet om Guds kärlek i Jesus Kristus, är att Gud blev människa för att återupprätta gemenskapen med människan (Aalen Leenderts 2005, s.25). Denna gemenskap återupprättades, enligt den kristna tron, genom Jesus, som var Gud men också fullt människa. Jesus tog allt det onda i människan på sin kropp för att låta det dö med honom på korset. Tre dagar senare uppstod han till liv på nytt och var 40 dagar fysiskt närvarande på jorden bland lärjungarna. (Halldorf 2001, s.32; Rolheiser 1998, s.89-90) På samma sätt kan människan, enligt den kristna tron uppstå till ett nytt, rättfärdigt liv genom Jesus (Halldorf 2001, s.32) De kristna bekänner också tron på ett evigt liv genom Jesus. Ett evigt liv innefattar både livet på jorden och ett liv efter det där människan får möta Gud och leva fri från smärta och lidande. (Ev.luth. 2000, s.58) ”Så älskade Gud världen att han gav den sin ende son, för att de som tror på honom inte skall gå under utan ha evigt liv.” (Joh. 3:16, 1981 års översättning). Gud ger människan möjlighet till relation genom och i Jesus men hon har den fria viljan att tacka ja eller nej eftersom Guds makt inte är auktoritär utan tjänande (Aalen Leenderts 2005, s.204). När Jesus for till himlen gav han Anden för att människorna skulle få fortsatt gemenskap med Gud (Ev.luth. 2000, s.49). Anden är, enligt judisk- kristen tradition Guds livsande i människan (Wikström 1994, s.66). Enligt Bibelns Gamla Testamente (1917 års översättning) är människan skapad till Guds avbild och människan är skapad av och för Gud (1 Mos 1:26-27; Wikström 1994, s.33). Därför kan människan också vara med i Guds skapande verksamhet och representera Gud i skapelsen, vilket är den ursprungliga tanken (Aalen Leenderts 2005, s.26; Ev.luth. u.å. b)). Människan är gudomlig genom Kristus och Gud mänsklig genom Jesus (Salo 1997, s.126&129).

3 Uttryck för kristen tro

Kristen andlighet handlar om hur människan ger uttryck för gemenskapen med och i Gud. Gemenskapen med Gud formas efter Jesus Kristus som förebild, i bön och kommer också till uttryck i mötet med andra människor.

3.1 Efterföljelse

Jesus Kristus är modellen för och den som ska vara i centrum för den kristna tron. Att ha Jesus Kristus i centrum för allt handlar ändå inte om att imitera Jesus men att se på honom och vara i gemenskap med honom. (Rolheiser 1998, s.88) Den helige Anden förenar alla kristna i tron på Kristus och hjälper dem förstå och lära känna Jesus Kristus (Ev.luth. 2000, s.49; Aalen Leenderts 2005, s.64). Den helige Anden hjälper även de kristna att lita på de löften som ges i Bibeln (Ev.luth. 2000, s.49&98). Människan är helig genom Kristus men hon behöver också bli helig. I den kristna tron är att vara helig det samma som att vara ren, rättfärdig eller god. Att bli helig eller ”helgelse”, som är ett uttryck för detta, handlar om ett sätt att leva. Det handlar om att leva i rätta, goda relationer till Gud och andra människor. Jesus var modellen för ett rättfärdigt liv, både i vad han sade och hur han levde – han älskade Gud och människorna. (Halldorf 2001, s.32-35) Människan ska leva som en avbild av Gud (Aalen Leenderts 2005, s.26).

Enligt den kristna tron existerar en människas relation till Gud bara genom att hon finns, oavsett om hon vet det eller ej och vare sig hon accepterar det eller inte. Gud vill kommunicera och kommunicerar ständigt med människan genom skapelsen och att skapa. Människan är fri att svara och kan också låta bli att svara. (Wikström 1994, s.75) Inom kristna sammanhang talar man om att Gud kallar på en människa, att människan har en kallelse. Kallelsen gäller alla människor och kan beskrivas som en inbjudan att leva ett liv i frihet, i en levande relation med Jesus. (Aalen Leenderts 2005, s.110-111) Kallelsens nyckelord är ”kom”, säger Aalen Leenderts, vilket kan förknippas med bibelstället där Jesus säger åt sina blivande lärjungar ”Kom, följ mig” (Aalen Leenderts 2005, s.114; Matt.

4:19). Kallelsen kan också, för en kristen människa, innebära en livsuppgift eller ett tidsbundet uppdrag. Den allmänna kallelsen handlar om att samarbeta med Gud i mötet med livet och dess utmaningar. Uppdraget är en speciell uppgift som Gud rustar människan för och kallar henne till. Det handlar inte om att göra något för Gud utan tillsammans med Gud och att förvalta de gåvor, drömmar, intressen och erfarenheter som människan har, till det goda för henne själv och andra. (Aalen Leenderts 2005, s.111-114)

”Kärleken rör”, säger den evangelisk-lutherska kyrkan i en av sina strategier för sin verksamhet. Guds kärlek, omsorg och godhet som Gud visar i sina gåvor och genom Jesus berör människan, kallar henne att vara människa och till att agera och ta ansvar för sina medmänniskor. (Ev.luth u.å., b); Kyrkostyrelsen 2004, s.7) Gemenskap med Gud innebär att välja att följa Jesus, att inte blunda för orättvisor och andra människor utan att ställa upp för de svaga betryckta (Halldorf 2001, s.33). Teologen Ronald Rolheiser har utifrån Jesu predikningar och liv klargjort fyra områden som enligt honom är basen för ett liv i efterföljelse av Jesus; ” personligt böneliv och personlig moral, social rättvisa, ett ödmjukt hjärta och sinne” samt ” en gemenskap som grund för sann tillbedjan”. Rolheiser hänvisar till Jesus och skriver att det personliga bönelivet och den personliga moralen är absolut nödvändiga för det andliga livet. Den kristna tron är inte en ideologi eller filosofi utan handlar om en personlig relation. (Rolheiser 1998, s.67-68,76-77&88)

3.2 Bön

I katekesen beskrivs bönen som ”hjärtats samtal med Gud” och där jämförs bönen med andningen; bönen är lika nödvändig för det andliga livet som andningen är för det fysiska livet (Ev.luth. 2000, s.102). Även inom vetenskapen erkänner man bönen som central för den troende människan, bönen tas upp som religionens ”själ” (Geels&Wikström 1999, s.91). Den franska professorn, biskopen och jesuiten Jean Daniélou beskriver bönen som själens möte med Gud (Daniélou 1996, s.XV). Geels&Wikström beskriver bönen som ”varje slags inre umgänge eller samtal med den makt vi erkänner som gudomlig” (Geels&Wikström 1999, s.91). Ur ett kristet perspektiv förklarar Aalen Leenderts bönen som ett personligt möte mellan ett jag och ett du som har sitt ursprung i en längtan efter

något mer (Aalen Leenderts 2005, s.288). Bönen handlar om relationen till Gud, att ha gemenskap med Gud men ses också som nödvändig för en kristen för att kunna fungera i relation till andra människor (Rimås 2006, s.68-69). Bönen ses som en källa till kraft men också som uttryck för tro eller tron i funktion, ett uttryck för relationen med Gud (Daniélou 1996, s.XV&16; Rimås 2006, s.68-69).

Att be är att bli närvarande inför Gud, att upptäcka och förundras inför och av Gud (Daniélou 1996, s.9). Bönen är inte en aktivitet utan en inre hållning, ett inre vilorum där ett möte med Gud kan ske (Aalen Leenderts 2005, s.288&299). Bönen kan ta sig i uttryck med ord eller genom handling (Salo 1997, s.184-185). Det handlar, enligt Daniélou, om en relation som inte bygger på känslor utan på trofast kärlek (Daniélou 1996, s.12). Bönen stöder, enligt Stinissen, människan i att urskilja Guds vilja i sitt liv, att se skillnad på den egna viljan och Guds vilja och låta den egna viljan formas efter Guds vilja (Stinissen 1996, s.73). Gud vill att människan ska må bra, både till kropp, själ och ande och vill svara på hennes längtan att må bra. Salo poängterar att människan inte behöver tacka för de onda sakerna men hon kan tacka för att Gud kan använda dem för det goda och för att Gud genom Jesus vet hur det är att vara människa, att lida. (Salo 1997, s.72;173-174&184) Tron och bönen besparar inte människan från allt ont men Gud ger genom den vad människan behöver för att leva ett så gott liv som möjligt, trots omständigheter (Aalen Leenderts 2005, s. 289-291).

Begärande bön eller behovsbön där människan ber om konkreta saker kan ofta förringas och ses som brist på fromhet eller tro. Salo håller dock inte med utan pekar på att det kräver tro att våga be om konkreta saker. I den begärande bönen uttrycker människan sitt naturliga beroende av Gud. (Salo, s.88,91&102) Att be är därför också att erkänna sin position som människa, Gud som Gud och få uppleva befrielsen i detta. Bönen handlar om att acceptera sina livsvillkor som människa, sitt beroende av Gud och att leva tillsammans med Gud (Aalen Leenderts 2005, s.295-296; Salo 1997, s.102). Enligt Salo hittar människan sin grundidentitet genom bönen och Henri Nouwen menar att bönen är människans högsta kallelse och det mest dyrbara uttrycket för att vara människa (Nouwen 1982, s.129; Salo 1997, s.126) Salo anser att tillbedjan är det mest naturliga och samtidigt mest gudomliga en människa kan göra. Fokuset är på Gud, Guds kärlek och helighet och

uppenbarelse i Jesus Kristus. Enligt Salo förs människan tillbaka till sin grundidentitet i Jesus Kristus genom bönen. (Salo 1997, s.25&126)

Det finns två förutsättningar för bönelivet: människan bör veta vem hon talar med och vem hon själv är. Samtidigt är detta också målet, att lära känna Gud och sig själv bättre. Gudskännedom innebär för människan att lära känna Gud som Frälsaren och den kärleksfulla Guden och veta att människan behöver och lever av denna kärlek. Självkännedom innebär att människan känner sig själv som en benådad syndare. I syndabekännelsen bejakas Guds helighet men även Guds kärlek. Syndabekännelsen kan ske i bikt hos en annan människa, i gudstjänstens gemensamma syndabekännelse eller i gemensam bön. Där får människan lägga bort alla föreställningar och masker och komma som hon är inför Gud och veta att Gud tål hennes synd och inte förskjuter henne. Detta kan också ge människan tacksamhet över att hon är älskad som hon är. De kristna uppmanas i Bibeln att alltid tacka Gud för allt det goda han ger. Att tacka fokuserar, precis som lovprisningen, på Guds resurser och möjligheter och hjälper människan att se bortom problemen. Lovprisningen har enligt Boris Salo flera funktioner; i lovprisningen ”proklamerar Guds herravälde”, den lyfter blicken från egna omständigheter till Guds möjligheter och ger inte rum för ”frestarens anklagelser”, den ger kunskap om Gud och engagerar människan. (Salo 1997, s.110;124-125&173-176)

Bönen kan ses som ett sätt att skapa mening och göra livet kontrollerbart. Denna bild av bönen som en slags fjärrkontroll menar Aalen Leenderts att kan göra att besvikelsen blir stor när det inte går som den bedjande önskar sig (Geels&Wikström 1999, s. 98; Aalen Leenderts 2005, s.289). Gud hör alltid bön, säger Aalen Leenderts och hänvisar till Bibeln och Salo säger att Jesus utgick från att Gud alltid svarar på bön på något sätt (Aalen Leenderts 2005, s.290; Salo 1997, s.92). Gud vet vad människan behöver och Gud känner människan utan och innan, som sitt eget barn (Aalen Leenderts 2005, s.291; Wikström 1994, s.75). Bönen är ett sätt för Gud att kanalisera sin goda vilja och sina gåvor (Salo 1997, s.90). Guds tankar är mycket större än människans och att Gud har ett större perspektiv än människan (Salo 1997, s.92; Aalen Leenderts 2005, s.290-291). Aalen Leenderts presenterar två förståelser av Guds allmakt; makten som kvantitativ och makten som kvalitativ. Den kvantitativa förståelsen av makt är att Guds makt i den yttre världen är total. Enligt den synen finns inga tillfälligheter utan Gud har total kontroll och en plan och

vilja med precis allt som sker. Den kvalitativa förståelsen av makt har inte med yttre förhållanden att göra utan med människans fria vilja. Den kvalitativa makten är inte kontrollerande eller en övermakt utan en makt som finns överallt, tillgänglig för alla och som är total. Den kvalitativa makten är kärlekens makt som är utifrån ett inre perspektiv och handlar om hur Gud möter människan i hennes inre. Gud visar sin kvalitativa eller kärlekens makt genom inkarnationen, att Gud genom Kristus är närvarande. (Aalen Leenderts 2005, s.202-206)

Bönesvar kan se ut på många olika sätt men kan också utebli p.g.a. olika hinder. Salo tar upp flera olika hinder varav att inte be alls, rabblande böner utan att hjärtat är med samt otro är några exempel. (Salo 1997, s.93-95) Aalen Leenderts talar om det som att stänga ut Gud ur sitt liv. En del människor tror att man måste tala till Gud på ett visst sätt eller att Gud inte tål vad som helst. Det finns en tvivlan och osäkerhet på om Gud faktiskt bryr sig om människans liv och om Gud tål de mera bristfälliga och kaotiska sidorna i en människa. Det kan också finnas skam inblandat, en känsla av nederlag att behöva be Gud om hjälp, även om det egentligen är det naturliga och något som bara Gud kan och vill ge. Bönesvar handlar alltid om en människas uppfattning av vad som är bönesvar. (Aalen Leenderts 2005, s. 290;292-293) Ibland kan en människa uppleva att det som den bett om sker, Guds svar på bönen är ja. Andra gånger kan svaret tyckas utebli, Gud säger ”nej” eller ”väx” vilket för människan är svårt att förstå. (Salo 1997, s.92) Bön är att vara naken inför Gud, att våga vara sårbar. Bönen handlar egentligen inte om att söka svar eller lösningar utan om att söka Gud själv. Bön är också något en människa lär sig och kan utveckla. Den kan börja upplevas som en plikt istället för en vila och då är det bra att få nya perspektiv och vägledning. (Aalen Leenderts 2005, s. 295-298, 303)

Bön kan ske enskilt eller tillsammans med andra i en mindre gemenskap eller i församlingen hemmet (Salo 1997 s.65-68). Bön talas om som något väldigt personligt men den är inte privat. Att be innebär att vänta på och förvänta av Gud, en väntan som inte kan eller ska göras ensam. I gemenskap med andra troende kan den enskilda få stöd i sitt böneliv, i sin väntan. Bönen är de kristnas gemensamma språk och i bönen blir den som bönen riktar sig till synlig. (Nouwen 1982, s.129-130&133) Förbönen beskrivs av Lena och Otto Rimås som att ”föra en annan människa in i Guds sfär”. Förbönen används när en människa inte själv kan be men ändå vill vända sig till Gud. (Rimås 2006, s.70) Även Salo

tar upp förbönen som en del i sin studie av Fader Vår och hänvisar till ställen där Jesus bad för sjuka och lidande (Salo 1997, s.74). I förbönen ber förebedjaren Gud att agera för en annan människa eller situation *och* ställer sig själva till förfogande så att Gud kan använda förebedjaren i sitt agerande. Det är s.a.s. en dubbel verkan. (Brümmer 2008, s.65) Enligt Daniélou inkluderar bönen Fader Vår även dem som inte känner Jesus eller som kämpar med andliga frågor (Daniélou 1996, s.26). Jesus ger konkret bönevägledning i och med bönen Fader Vår. Teologen Boris Salo går i sin bok "Livets språk. Böneteologi och bönepraxis." (1997) igenom bönen Fader Vår. Salo menar att bönen Fader Vår ger en bild av Jesus och genom Fader Vår visar Jesus vad som är viktigt i livet. (Salo 1997, s.9-10) Även Daniélou lyfter fram bönen Fader Vår som en grundläggande bön för den kristna människan (Daniélou 1996, s.21). Fader Vår är tillbedjan, begäran, förbön och lovprisning (Salo 1997, s.184).

3.3 Gemenskap

"Kyrkan, den kristna församlingen, är en gemenskap av benådade syndare" men även en helig gemenskap, helig genom den gemensamma Anden (Ev.luth. 2000, s.51-52). Grunden för den kristna gemenskapen är den gemensamma kallelsen och den gemensamma förväntan på Gud (Nouwen 1982, s.131). Koinonia är ett nytestamentligt begrepp för beskriva den syn på gemenskap som kyrkan har (Kyrkostyrelsen 2003, s.14). Koinonia betyder gemenskap, samhörighet, förbundenhet, umgänge (Stinissen 1989, s.23). Det innebär gemenskapen mellan Gud och människa men även gemenskapen människor emellan. Koinonia innebär också ömsesidighet, att Gud och människa tar del av varandra men även människorna sinsemellan får del av varandra. (Kyrkostyrelsen 2003, s.14-15) Rolheiser påpekar att hur människorna relaterar till varandra "är andligt sett lika betydelsefullt som hur vi relaterar till Gud", det ingår i relationen till Gud (Rolheiser 1998, s.82). Den kristna trons budskap handlar om erbjudandet att ta del i den gemenskap som Gud erbjuder, i Guds rike. Boris Salo förklara Guds rike som en parallellism "I Guds rike sker Guds vilja och Guds rike är där Guds vilja sker" (Salo 1997, s.56).

Det är den helige Anden som förenar kyrkan och som skapar koinonia (Ev.luth. 2000, s.51; Stinissen 1989, s.22). Wilfrid Stinissen säger att genom den helige Anden blir kärleken personlig, den utgår från en gudomlig Person och gör människan till person (Stinissen 1989, s.30). Gud är både personlig och gemenskap, koinonia (Salo 1997, s.55). Detta, menar Stinissen, är utmärkande för den kristna kärleken; att den är personlig och ger möjlighet till djup, personlig vänskap. Stinissen förklarar koinonia som hela kärleken i ett ord, att koinonia är både eros och agape, den innehåller både givande och tagande. (Stinissen 1989, s. 24-25&30) Koinonia som förståelsen av gemenskap i delaktighet och delande utgör ett komplement till begreppet solidaritet. Det innebär att gemenskapen inte bara arbetar för ett gemensamt mål utan man även inom gemenskapen vågar möta varandra och speciellt de som är svaga och utsatta. Det handlar om att dela både varandras bördor och gåvor och ett gemensamt människovärde. (Kyrkostyrelsen 2003, s.15) Koinonia innebär inte bara en gemenskap på en abstrakt nivå utan även gemenskap i konkret form. Anden skapar även genom att föra samman till en synlig gemenskap, även kallad Kristi kropp. (Stinissen 1989, s.26-27)

Rolheiser är inne på samma tanke att de troendes gemenskap är Kristi kropp (Rolheiser 1998, s.94). Kyrkan blir synlig bl.a. i gudstjänsten där delaktigheten i gemenskapen blir synligt i Guds ord och i sakramenten; delandet av nattvarden, Guds måltid och i dopet (Kyrkostyrelsen 2003, s. 15; Ev.luth. u.å., d)). Genom att fira gudstjänst och nattvard samt genom dop och bön upprätthålls och förstärks gemenskapen med Gud och andra människor (Ev.luth. u.å., e)). Ann Morisy påpekar att den symbolik och de procedurer som föregår i en gudstjänst kan för en utomstående, icke-insatt verka exkluderande. Hon lyfter fram anpassade gudstjänster som sänker tröskeln till kyrkan. Där anpassas symboliken och språket till församlingen för att stärka deras livsmod och hjälpa dem att få en glimt av, lyfta blicken mot Gud. (Morisy 2008, s.149;165&167) Trons gemenskap är en gemenskap i gemensam förväntan (Nouwen 1982, s.131). I kyrkans förbön kommer församlingen samman som en gemenskap som bär fram världens och sin egen synd inför Gud (Brodd 2005, s.76).

4 Diakoni och uttryck för andlighet

Att visa människor Guds omsorg och kallelse sker på olika sätt, både i enskilda samtal och i större gemenskaper. Självården är en unik form av omsorg där hela människan tas i beaktande och där hon kan få möjlighet att möta Gud, lära känna sig själv och förbättra relationen till medmänniskor. I gudstjänsten kommer de troende samman för att bli styrkta i sin gemenskap, med Gud och varandra. I båda sammanhangen är bönen central och genom den kan diakonen stärka församlingens medlemmar, och även icke-medlemmar, i deras kristna tro.

4.1 Diakoni, kyrkans uppgift

Kyrkan skall, enligt den evangelisk- lutherska kyrkolagen, i enlighet med sin bekännelse förkunna Guds ord, förvalta sakramenten samt i övrigt verka för att det kristna budskapet sprids och förverkligas. Diakonins uppgift är enligt kyrkoordningen att hjälpa dem vars nöd är störst och som ingen annan hjälper. Kyrkans mission och den diakonala uppgiften handlar båda om att kalla människor och ge dem ”del i Guds nåd och den livsgemenskap och det delande det innebär”. När det gäller uppdraget att göra folk till lärjungar, är uppgiften och målet för diakonin att hjälpa människor finna sin kallelse, både i arbetslivet och på fritiden och att stöda dem i att reflektera över och leva enligt de värderingar som förespråkar omsorg (Kyrkostyrelsen 2003, s.15;17&40). För att stöda att nästankärleken förverkligas i kyrka och samhälle har evangelisk-lutherska kyrkan utformat vissa riktlinjer som bör godkännas av kyrko- eller församlingsrådet (Kyrkoordningen 1055/1993 §4 mom.3).

Diakonin skall inte ses som en verksamhet utan som en kristen livsstil där gemenskapen och delaktighet är central och kännetecknas av omsorgen om nästan (Kyrkostyrelsen 2003, s.43). Diakonin är koinonia; gemenskap, delaktighet och delande som innefattar alla kristna men även välkomnar andra till kyrkan och dess gemenskap (Kyrkostyrelsen 2003, s.14). De människor som kommer till diakonin ska få erfara respekt, rättfärdighet och

omsorg. Diakoni är kyrkans omsorgsarbete som har en allmän omsorgssida men även en andlig dimension. Handlingarna tolkas och bör ske i samstämmighet med evangeliet. (Stålsett 2010, personlig kommunikation) I centrum för diakonin står människan, inte som de problem eller omständigheter hon har utan som en värdefull skapelse av Gud (Djupsjöbacka 2009, s.166). Diakonin vill påverka attityder i samhället och lyfta fram de värderingar som pekar på rättvisa, omsorg och solidaritet (Kyrkostyrelsen 2003, s.42).

Kari Latvus, överlärare vid diakoniyrkeshögskolan i Järvenpää, talar om diakoni som en social- karitativ kallelse som gäller alla kristna men att det även kan finnas behov av att ha en skild person som ansvarar för socialkaritativ omsorg (Latvus 2009, s. 97-98). Inom evangelisk-lutherska kyrkan finns för denna uppgift diakonitjänsteinnehavare som är en lagstadgad tjänst inom kyrkans arbete (Kyrkoordningen 1055/1993 §6A mom.9). Motivationen och förebilden till diakonämbetet finner den evangelisk- lutherska kyrkan både i den allmänna motivationen för diakoni och i Nya Testamentets Apostlagärningar där det berättas om hur vissa i församlingen avsattes för att sköta vissa omsorgsuppgifter. (Kyrkostyrelsen 2003, s.6) Den svenskspråkiga utbildningen till diakon finns i Åbo vid Yrkeshögskolan Novia och är en 3,5- årig utbildning (Ev.luth u.å., g)). Diakonen får i sin utbildning kunskap och kompetens inom diakonalt klientarbete, kunskap om kyrkans organisation, kompetens till samarbete mellan personalen i kyrkan, samfunds- och samhällskompetens samt kompetens inom andligt arbete. Kyrkan vill på detta sätt stöda diakonens helhetssyn av människan (Djupsjöbacka 2009, s.167&171) Till diakonens andliga kompetens hör att känna igen människors andliga behov och veta hur man kan ge andligt stöd och själavård (Keskushallinto u.å.)

4.2 Diakonen och gemenskap

I och med vigningen bekräftar diakonen i vigningslöftena viljan att stå fast i sin kristna tro samt tar emot uppdraget att tjäna församlingen. Diakonen säger sig vid vigningen till diakon vara villig att med Jesus som förebild själv vara en förebild för församlingen och tjäna församlingen (Kyrkans centralfond 2004, s.285). Det kan ses som ett uttryck för andlighet - viljan att leva i efterföljelse. Diakonen finns till hands för att människor ska få

diskutera olika aspekter av livet (Ev.luth u.å., f)). Diakonen har ett brett arbetsfält och arbetar både inom kyrkan med allmänt församlingsarbete och samarbetar även med samhällseliga instanser för att hjälpa där behoven är störst (Kummel-Myrskog m.fl. , s.202&209). När det gäller människans andliga behov så hör det till diakonens uppgifter att hjälpa människor att finna sin kallelse i livet (Kyrkostyrelsen 2003, s.40). Kallelse kan som framkommer i tidigare kapitel betyda två saker; grundkallelsen och kallelsen till uppgift. Här kan både den grundläggande och den uppgiftsbaserade kallelsen avses (se kapitel 3.1). Under år 2009 hade diakoniarbetarna i Borgå stift 59 259 klientkontakter. Orsakerna till kontakterna var främst frågor kring hälsa och sjukdom, 22,3 % , medan frågor kring mänskliga relationer utgjorde 20,4 % och andliga frågor 19,3 %. Statistik från 2009 visar att själavård är viktigt inom diakoniarbete och utgör 33,9 procent av alla åtgärder. (Centralförvaltningen Evangelisk- Lutherska kyrkan i Finland (Ev.luth.) u.å.) Själavården är unik för den kristna omsorgen eftersom den kan hjälpa människan i förhållande till sig själv men även räknar med en andlig verklighet. Förutom de allmänna mål som finns i människovård siktar själavården, enligt paret Rimås (2006), på en ”upprättad livsstil som överensstämmer med Guds ideal”. Därför är Jesus förebilden inom själavård och ger modell för hur själavårdaren ska bemöta den som kommer för att samtala. (Rimås 2006, s.27&47-48)

Själavård är en hjälpande relation och ett möte mellan två människor. Själavårdande samtal kan ske var som helst, med vilken kristen som helst. För diakonen som professionell handlar det ändå oftast om ett strukturerat samtal inom vissa ramar. (Rimås 2006, s.15) Diakonens andliga kompetens förutsätter bl.a. kunskap Gud, människan, sig själv och rätt förhållningssätt (Keskushallinto u.å.) Denna kompetens är förutsättningar även i själavårdssamtalet. Samtidigt är själavårdaren som människa beroende av Gud. (Rimås 2006, s.58&61) Andlig vägledning som en dimension av själavård sker med hjälp av bönen och Bibelns ord (Rimås 2006, s.17). Som själavårdare och andlig vägledare är det därför viktigt att diakonen är förtrogen med bibeln och de grundkällor kyrkan har (Keskushallinto u.å.; Stinissen 1996, s. 73-74). Wilfrid Stinissen poängterar att den som fungerar som andlig vägledare själv bör leva med Gud, ta sin relation till Gud på allvar, Gud bör vara ”verklig” för själavårdaren (Stinissen 1996, s.12-13).

Det grundläggande för mötet med människan är respekt för henne och hennes unikheter. Det innebär att möta henne där hon är, med de behov hon har och hjälpa praktiskt och/eller själsligt. (Rimås 2006, s.15&17) Att stöda människan i efterföljelse kan innebära att först hjälpa en människa till besinning, att hjälpa henne att stanna upp och reflektera över sitt liv. Människans djupaste längtan fylls enligt den kristna tron endast genom gemenskapen med Gud. När människan inte har gemenskap med Gud kan hon i sin längtan försöka fylla det tomrummet på diverse andra sätt. Uppgiften för diakonen blir då att hjälpa konfidenten att upptäcka sin grundlängtan, vilket oftast görs genom samtal. Stinissen beskriver det som att konfidenten får beskriva sitt kaos. (Stinissen, s.47-48&60-61) Genom att hjälpa konfidenten, den som anförtror sig åt diakonen, att se olika samband och helheter i det som denne berättar så kan förutsättningar för nya insikter skapas (Rimås 2006, s.17).

Salo påpekar att Gud är de ödmjukas och förkrossades Gud och att Gud älskar de eländiga, frestade och utstötta (Salo 1997, s.125). Att inse sin egen bristfällighet men även Guds godhet och kärlek föder tacksamhet, säger Salo, och även ödmjukhet säger Stinissen (Salo 1997, s.110; Stinissen 1996, s.52) Stinissen skriver att det är stort när en människa ger sitt förtroende åt en annan människa och att den människan bör mötas med största vördnad och respekt. Att möta en människa som visar sig i all sin svaghet och mänsklighet är att möta Gud själv, hävdar Stinissen. Som andlig vägledare har diakonen rollen som Kristi ställföreträdare. Ett öppet samtal kräver att diakonen, som andlig vägledare, kan lyssna utan att döma. Förutsättningen för andlig mognad är att tro att människan är accepterad som hon är. (Stinissen 1996, s.14-15;49&51) Att bemöta med kärlek innebär enligt Stinissen att Gud möter med en blandning av fasthet och mildhet. Själavårdaren bör vara medveten om att hon/han påverkar konfidentens gudsbild. För mycket fasthet från själavårdarens sida kan förstärka en sträng och hård bild av Gud, medan för mycket mildhet kan ge en menlös bild av Gud. Till den sunda fastheten hör att hålla gränser, t.ex. samtalstid. Trofasthet är en blandning av fasthet och mildhet: det är att inte ge upp som själavård och att visa tålamod gentemot konfidenten. Stinissen påpekar också att det i själavårdsrelationen behöver finnas en viss distans, själavårdaren ska inte binda konfidenten vid sig själv. (Stinissen 1996, s.20-23&35) Det samma säger även paret Rimås; målet med själavården är att frigöra människan och hjälpa henne hitta sina egna resurser (Rimås 2006, s.16&64).

Bönen är en resurs som är viktig i att stödja en människas andliga tillväxt. Genom bönen kan diakonen få hjälp i att hjälpa konfidenten. Gud vet hur konfidenten behöver bemötas och kan genom den helige Anden i bön visa diakonen vad konfidenten behöver eller hur diakonen kan be för honom/henne (Rimås 2006, s.68-69). Philip Clements-Jewery uttrycker förbönen som ett personligt samarbete mellan människan och Gud men också mellan Gud och de människor och situationer som lyfts fram i bön (Clements-Jewery 2004, s.6). Boris Salo beskriver förbönen som "kärlek på knä" och diakoni i ordets rätta bemärkelse. Salo menar att "äkta förbön föds ur ett gemensamt ansvar och tillämpar den gyllene regeln på bönelivet" (Salo 1997, s.63). Förebjaren tror att Gud kan och vill ingripa i den andras liv och förebjaren räknar med den helige Andes hjälp. Även om förebjaren inte vet hur denne ska be för den andra personen kan förebjaren räkna med att den helige Ande, "hjälparen", kan vädja till Gud så som Gud vill. (Rimås 2006, s.69-71). Stinissen påpekar att vissa problem dock kan ha mera psykiska orsaker och därför kan behöva tas itu med på andra sätt än bön (Stinissen 1996, s.84).

Det är Anden som ska leda i bönen och hjälpa förebjaren urskilja vad konfidenten behöver. I annat fall kan det hända att förebjaren endast påtvingar konfidenten sina egna principer och åsikter. (Stinissen 1996, s.73) Salo påpekar att det lätt händer att förebjaren blir för ivrig eller tvekar i fråga om förbön. Det viktiga är att förbönen sker "i en anda trygghet och frivillighet". (Salo 1997, s.74). Förbön ska alltid ske med konfidentens medgivande. Konfidenten kan också be själv, vilket kan vara speciellt viktigt för dennes erfarenhet av upprättelse. Självvårdaren kan då stärka konfidentens egna initiativ till bön. (Rimås 2006, s.64&70). Stinissen påpekar att det finns olika sätt att be och varje konfident har sin egen unika väg att gå. Självvårdaren kan inte säga vad som passar konfidenten bäst men om självvårdaren har kunskap om olika slags böner inom den kristna andliga traditionen kan konfidenten få hjälp i att hitta det sätt hon/han trivs bäst med. Kyrkan har en rik andlig tradition som Stinissen hänvisar till. Stinissen tar bl.a. upp ordlös, mer meditativ bön där bedjaren koncentrerar sig på Gud. (Stinissen 1996, s.74-77) Salo tillägger att bön också kan uttryckas med kroppen eller genom att använda sig av yttre föremål såsom krucifix eller ljus (Salo 1997 s.185).

Praktisk hjälp är ett tecken på omsorg om människan. År 2009 utgjorde ekonomiska problem 17,4 % av kontakterna med diakoniarbetare i Borgå stift (Centralförvaltningen

Ev.luth. u.å). Att ge materiell hjälp har väckt frågor i samhället och en del har menat att det inte hör till kyrkans uppgift. De ansåg att det undergrävde staten som välfärdsstat och en hård attityd gentemot de olyckligt drabbade kom fram i samhället i och med den debatten. Materiell hjälp kan dock motiveras med diakonins uppgift att lindra den nöd som finns och att låta bli att handla vore inte i överensstämmelse med kyrkans tro (Ewalds;Fanuelen;Jensen;Lindström&Sverrisdottir 1999, s.169-170). Diakoniarbetarna som tillfrågades till 2007 års statistik såg även de ett samband mellan materiell hjälp och andlig hjälp. Genom att avlägsna den börda som ekonomiska bekymmer innebär kan klienten uppleva även en andlig hjälp, skrev en av diakoniarbetarna. (Kummel- Myrskog 2009, s.215-216). Rolheiser tar upp social rättvisa som en del i efterföljelse och påpekar att Jesus själv identifierade sig med de fattiga och utstötta (Rolheiser 1998, s.78). Ann Morisy menar att värderingar erbjuder en möjlighet för människor att handla moraliskt och stärka sitt moraliska jag (Morisy 2008, s.210). Den kristna tron innebär att leva enligt värderingar som kan sammanfattas som omsorg, rättvisa och solidaritet (se kapitel 4.1).

Diakonen säger sig vid vigningen vilja stå fast i och stärka församlingen i den kristna tron (Kyrkans centralfond 2004, s.285). Tron kan stärkas i enskilda samtal genom andlig vägledning men även gudstjänsten och den kristna gemenskapen är central (se kapitel 3.3) Salo poängterar vikten av att förankra kyrkans förbön i vardagen (Salo 1997, s.68-69). Yngvill Martola menar att diakonen som förbönsledare tar sig naturligt eftersom diakonen i sitt arbete under veckan fått ta del av olika förbönsämnen. Förbönen är hela församlingens men den kan med fördel utformas av diakonen, åtminstone någon gång i månaden. Att diakonen leder bönen utesluter inte att frivilliga kan vara med och be förbönen (Martola 2009, s.117; Brodd 2005, s.76). Samma tanke återfinns i Sven- Erik Brodds bok "Diakonen i mässan" där Brodd anser att diakonen åtminstone ska leda i bönen för kyrkan och världen. Genom förbönen sätts den nöd och kamp som finns i kyrkan och världen fram till Gud. (Brodd 2005, s.74-75). I förbönen lyfter diakonen även fram de som inte är närvarande, de som hör till gemenskapen (Martola 2009. 2009, s.117)

5 Avslutning

Kristen andlighet är uttryck för tron på en treenig Gud som uppenbarat sig i Jesus Kristus och är närvarande genom den helige Anden. Genom Anden kan människan möta Gud som en personlig Gud men även som gemenskap. Människan är kallad till denna gemenskap och kristen andlighet handlar om följderna av denna gemenskap. Diakonen har i och med sitt val av yrke tagit emot en särskild kallelse av Gud där uppgiften är att konkretisera Guds omsorg och kärlek till människan. Diakonen får i sin utbildning viss kunskap och kompetens som hon/han kan ställa till förfogande i uppgiften. Diakonens arbete kan jämföras med ett liv i efterföljelse; i arbetet ingår ett personligt böneliv och personlig moral, social rättvisa, ett ödmjukt hjärta och sinne samt en gemenskap för sann tillbedjan. Diakonens egen andlighet är av stor betydelse i arbetet och den kan komma till uttryck på olika sätt; genom närvaro, bemötande och i bön. Att diakonen finns kan ses som ett uttryck för Guds närvaro, att Gud lyssnar och vill möta människan. Diakonens bemötande, som har sin förebild i Jesus, visar för det första på en respekt för människan genom att utgå från människans behov. Gud vill inte tvinga sig på en människa utan höra om hennes behov och möta henne där hon är. Genom att lyssna på och samtala med den enskilda individen kan diakonen stärka egna initiativ till andlig tillväxt hos människan.

Även om diakonen är en gudsrepresentant betyder det inte att hon/han ska komma s.a.s. uppifrån och säga vad den andra människan behöver. En felaktig bild av Guds makt kan vara att Gud tvingar sig på människan eller helt överger henne. Guds makt innebär att tjäna. Med Jesus som förebild kan diakonen fråga sig fram och på så vis hjälpa människan att själv se vad hon behöver. Kärnan i kristen tro och andlighet handlar om att människan blir synlig för henne själv men också att Gud synliggörs som möjliggöraren av total upprättelse. Människan är en benådad syndare. För att kunna visa på detta bör diakonen även själv ha erfarenhet av och kunskap om det. Människan som benådad syndare innebär en frihet, gentemot henne själv, i förhållande till Gud och i förhållande till andra människor. I syndabekännelse kan människan få ge sin synd åt Gud och samtidigt ta emot Guds förlåtelse i Jesus Kristus. Diakonen är som människa själv beroende av gemenskapen med Gud för att kunna bemöta konfidenten på det sätt som Gud vill. För att kunna hjälpa konfidenten vidare i sin andliga mognad behöver diakonen själv andlig mognad. Utgångspunkten för andlig mognad är Guds kärlek och således behöver diakonen

själv stärkas i sin grundidentitet som älskad. Diakonens eget böneliv och den egna relationen till och bilden av Gud är därför viktig.

Diakonen behöver både kunskap och ledning i att möta människan med en blandning av mildhet och fasthet. Bönen kan ses som både resurs och som ett redskap. Det är Anden, Gud i människan, som väcker tro. Således kan arbetet med att hjälpa människor till andlig mognad sägas att först och främst vara Guds arbete. I bönen kan diakonen också påminnas om sin roll som medarbetare till Gud. Samarbetet uttrycks genom att diakonen bär fram konfidenten i förbön. Diakonens tillit till Guds goda vilja kan samtidigt, tänker jag, vara en trygghet och ge en modell för tillit. Relationen med diakonen är tänkt att vara ett stöd i konfidentens egen relation till en levande gemenskap med Gud. Diakonens roll är inte att bli en livslång vän utan en hjälp på vägen. Diakonen finns till för hela församlingen och är samtidigt del av gemenskapen. I gudstjänsten stärks, förutom gemenskapen med Gud, även gemenskapen människor emellan. Samtidigt är diakonen del av samma gemenskap som de som hon möter. Jag tänker här på den andliga gemenskapen som delas av de troende. Men även i denna gemenskap kan diakonen ha en skild roll, även den för att tjäna församlingen och styrka den i tron. Diakonen kan där fungera som företrädare för de svaga och utstötta och synliggöra dem i gemenskapen.

Andligheten betyder för diakonen en resurs i form av att den stöder diakonen i ett kärleksfullt förhållningssätt i diakonens möte med människor. Bönen är ett redskap för diakonen i mötet med människan. Samtidigt är diakonen i bön ett redskap för Gud. Andlighet är inget som kan eller ska tvingas fram från diakonen utan utgår alltid från Gud. Diakonen kan genom sitt förhållningssätt och med sin kunskap hjälpa människan att finna sin grundidentitet i Gud.

Inledningen innehåller ett tydligt syfte och frågeställningar samt en metodbeskrivning där avgränsningar och begrepp motiveras. Kapitel två kunde ha fått stöd av att mera tydligt använda den apostoliska trosbekännelsen som utgångspunkt. Samtidigt kunde detta ha gjort den här delen för omfattande, när den endast är tänkt som en förklarande bakgrund. Jag anser ändå kapitlet innehåller det viktigaste i förhållande till kristen andlighet och att kapitel två och tre stöder varandra. Kapitel tre tar upp olika aspekter av kristen andlighet

men bönen har fått större plats än de andra två delarna. Detta kan motiveras med bönen centrala plats i kristen andlighet. Eftersom bönen är central kunde strukturen mera ha utgått från bönen som central i efterföljelse och gemenskap, vilket inte kommer lika tydligt fram nu enligt mig. Kapitel tre kunde ha koncentrerat sig endast på bönen, å andra sidan lyfter de andra aspekterna fram människans förhållande till andra människor vilket jag anser vara relevant för diakonen. I fjärde kapitlet kopplas kristen andlighet till diakonens arbete. Statistiken från Borgå stift förankrar arbetet i den yrkesmässiga kontexten och motiverar även fokuset på själavård. Kapitel fyra följer i viss mån samma struktur som kapitel två och tre för att tydliggöra sambanden med dessa.

Arbetets syfte, att beskriva andlighetens betydelse för diakonens arbete, kunde ha en tydligare motivering, gärna med källa till motiveringen. Syftet uppfylls, enligt mig, i förhållande till avgränsningen samtal och själavård. Diakonens roll i gudstjänsten berörs men ges inte desto större plats i detta arbete vilket även påpekas i avgränsningen. Jag anser att frågeställningarna är relevanta för syftet och att de besvaras i arbetet. Arbetets syfte och frågeställningar har varierat under arbetets gång, vilket gjorde processen svårare. Den fråga som dock var med från början var vad kristen andlighet är. Det var också vid den frågan jag hakade upp mig lite väl länge, delvis för att det är ett så brett ämne men också för att det är så intressant. Andlighet är ett så brett begrepp och hör ihop med så mycket att jag hade svårt att välja vad jag skulle ta med. Denna svårighet att välja och välja bort gjorde också att processen tog längre än planerat. Processen underlättades när jag släppte tanken att endast fokusera på bönen. Jag valde att se på andlighet ur ett lite bredare perspektiv. Den största utmaningen var då att göra arbetet hanterbart, något som tog sin tid. Jag har tänkt nu efteråt att arbetet skulle ha kunnat vara mer hanterbart ifall det hade utgått från en mer konkret metod med ett konkret syfte. Å andra sidan kanske jag behövde detta arbete just för att inse det. Jag kopplar också denna lärdom till det faktum att diakoni är handling som förankras i teorin.

Det intressanta med arbetet var ändå att komma in på ett, för mig, nytt förhållningssätt gällande andlighet. Jag tror att jag hade den förutfattade meningen att om diakonen inte alltid med ord berättar om Gud så kan människan inte möta Gud. I och med det här arbetet fick jag en större förståelse av diakonens roll i det andliga arbetet. Andligt arbete är först och främst Guds arbete och inget som diakonen behöver tvinga fram. Samtidigt ska diakonen kunna erbjuda kunskap om och möjlighet till erfarenhet av Gud. Förutom kunskap behöver diakonen då också själv erfarenhet av Gud vilket främst fås i bönen. Därför anser jag att min tanke om att bönen är central bekräftades. Bönen som redskap

skulle jag ändå hellre se som ett gemensamt redskap för Gud och människa, där det gemensamma arbetet uttrycks och genomförs.

Källförteckning

Aalen Leenders, T. (2003). *Person og profesjon. Om menneskesyn og livsverdier i offentlig omsorg*. Oslo: Gyldendal Norsk Forlag AS

Aalen Leenders, T. (2005). *Når glassflaten brister. Om brytningen mellom livet og troen*. Stockholm: Verbum

Brümmer, V. 2008. *What are we doing when we pray? On prayer and the nature of faith*. Hampshire: Ashgate Publishing

Clements-Jewery, P. 2005. *Intercessory Prayer. Modern theology, Biblical teaching and philosophical thought*. Hampshire: Ashgate Publishing

Daniélou, J. 1996. *Prayer. The Mission of the Church*. Edinburgh: T& T Clark

Djupsjöbacka, S. (2009). Diakoniutbildningen. Ingår i Kummel- Myrskog, Sarelin, B & Ekstrand, S. (red) *Där nöden är störst*. Helsingfors: Evangelisk- lutherska kyrkan i Finland

Evangelisk-Lutherska kyrkan i Finland (Ev.luth.) 2000. *Katekes*. Helsingfors: Edita

Evangelisk-Lutherska kyrkan i Finland (Ev.luth) (u.å.) a) Vad vi tror på- Gud

www.evl.fi (hämtat 04.05.2010)

Evangelisk-Lutherska kyrkan i Finland (Ev.luth) (u.å.) b) Vad vi tror på- Gud, Fadern- Skaparen.

www.evl.fi (hämtat 04.05.2010)

Evangelisk-Lutherska kyrkan i Finland (Ev.luth) (u.å.) c) Vad vi tror på. Gud, Sonen- Frälsaren

www.evl.fi (hämtat 04.05.2010)

Evangelisk-Lutherska kyrkan i Finland (Ev.luth) (u.å.) d) Vad vi tror på. Gud, Anden- Livgivaren

www.evl.fi (hämtat 04.05.2010)

Evangelisk-Lutherska kyrkan i Finland (Ev.luth) (u.å.) e) Vad vi tror på. Kristendomen är tro på en levande Gud

www.evl.fi (hämtat 04.05.2010)

Evangelisk-Lutherska kyrkan i Finlands (Ev.luth) (u.å.)f) Stöd och hjälp.Diakoni
www.evl.fi (hämtat 04.05.2010)

Evangelisk-Lutherska kyrkan i Finlands (Ev.luth) (u.å.)g) Ev.luth. kyrkan. Utbildning,
diakoniarbetare

www.evl.fi (hämtat 04.05.2010)

Ewalds, H., Fanuelson, O. Flemming, J., Lindström, H-E.& Sverrisdottir, R. (1999). *Över gränser. Diakonalt arbete i nordiska kyrkor*. Helsingfors: Kyrkans central för diakoni och samhällsansvar

Geels, A. & Wikström, O. (1999) *Den religiösa människan. Introduktion till religionspsykologin*. Stockholm : Bokförlaget Natur och kultur

Keskushallinto (u.å) Koulutus. Suomen evankelis- luterilais kirkko.

<http://sakasti.evl.fi/sakasti.nsf/sp?open&cid=Content2B8D94> (hämtat den 28.01.11)

Knoll, T. & Witt A.-K. (red) (2005). *Ensam tillsammans. Senmodernitet, gemenskap, individualisering*. Lund: Studentlitteratur

Kummel-Myrskog, P. (2009). Diakoniarbetet i Borgå stift. Ingår i Kummel- Myrskog, Sarelin, B & Ekstrand, S. (red) *Där nöden är störst*. Helsingfors: Evangelisk- lutherska kyrkan i Finland

Kyrkans centralförvaltning (u.å.). Diakoniarbete. Evangelisk-lutherska kyrkan i Finland
<http://sacrista.evl.fi/sacrista.nsf/sp2?open&cid=Content1FB25F> (hämtat 28.01.2011)

Kyrkans centralfond 2004. *Kyrkohandboken III, del 1- 2..* Vasa: Församlingsförbundets förlag

Kyrkostyrelsen (2003). *En gemenskap av ansvar och delaktighet. Riktlinjer för diakoni- och samhällsarbete 2010*. Helsingfors: Kyrkostyrelsen

Kyrkostyrelsen (2004) *Gud är. Livet är nu. Kärleken rör. Mission, vision och strategi för barn- och ungdomsarbetet inom Evangelisk-Lutherska kyrkan i Finland*.
Helsingfors:Kyrkostyrelsen/Fostran och ungdomsarbete

- Latvus, K. (2009). Diakonämbetet- en ny tolkning av dess ursprung. Ingår i Kummel- Myrskog, Sarelin, B & Ekstrand, S. (red) *Där nöden är störst*. Helsingfors: Evangelisk-lutherska kyrkan i Finland
- Martola, Y. (2009). Diakoni och diakonat. Ingår i Kummel- Myrskog, Sarelin, B & Ekstrand, S. (red) *Där nöden är störst*. Helsingfors: Evangelisk- lutherska kyrkan i Finland
- Morisy, A. (2008). *Vänd utåt: en ny strategi för mission och diakoni*. Skellefteå: Artos & Norma bokförlag
- Rimås, L. & O. (2006). *Empati- om att möta och hjälpa*. Mariannelund: LOR Production
- Rolheiser, R. (2002). *Törsten. Kristen spiritualitet för vår tids pilgrimer*. Örebro: Libris
- Salo, B. (1997). *Livets språk. Böneteologi och bönepraxis*. Helsingfors: Församlingsförbundets förlag
- Stinissen, W. (1996) *Andens terapi. Om andlig vägledning och själavård*. Örebro : Libris
- Stinissen, W. (1989) *Hör du vinden blåsa? En bok om den helige Ande*. Örebro: Libris
- Stålsett, S. (2010) *Diakonale perspektiver* (föreläsning 7.6 2010) Del av kursen ”Oslo by night, verdibasert omsorg” 7.6-10.6 2010, Oslo.
- Wikström, O. (1994) *Det bländande mörkret. Om andlig vägledning och psykologi i vår tid*. Örebro: Libris

Finlands författningssamling

Kyrkoordningen (KO) 1055/1993 www.finlex.fi (hämtat 28.01.11)